

Robert Traer: *Faith in Human Rights (Hit az emberi jogokban)*. Georgetown University Press. Washington, D.C. XI 239 l.

A könyv szerzője eredetileg amerikai presbiterianus lelkész volt, majd ügyvéd lett, azután az etika professzora a San Francisco-i egyetemen, jelenben az Unitárius Világszövetség — IARF — főtákará. Munkája tulajdonképpen az emberi jogok védírata, ugyanakkor vallomás is önmagáról, hitéről és életútjáról. Eszményképe Jézus és Lincoln Ábrahám; életformáló eszméi a kegyelem és szabadság, az üdvösség és emberi jogok. Isten kegyelmével törekedett hitét megélni, mint keresztény és amerikai.

Traer munkája három részre oszlik. Az elsőben az emberi jogok keresztény megalapozásával foglalkozik. Bevezetésképpen megállapítja, hogy az emberi jogok a tapasztalat és történelem eredményei. Nem öncélúak, hanem humanizáló eszközök arra, hogy az emberek teljesebb életet élhessenek. Az emberi jogok problémája viszonylag elég későn jelent meg a történelemben. Első deklarálása vallásos megalapozással Észak-Amerikában történt 1776-ban. Európában először a francia forradalom hirdette meg nem-vallásos, filozófiai háttérrel. A tétéles nemzetközi jogba a 2. világháború után kerültek be, egyrészt az ENSZ Alapokmányában, másrészt az 1948 évi „Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában“.

Az emberi jogok kérdése csak a 20. században került keresztény egyházak érdeklődésének előterébe és lett központi kérdés 1945 után. Gazdag háttere és mondanivalója van az emberi jogok területén elsősorban a protestantizmusnak és az Egyházak Világtanácsának (EVT). A protestánsok szerint az emberi jogok alapja az embernek Istentől adott életjoga és az emberi méltóság. Isten közösséget vállalt ugyanis az emberrel, amennyiben élettel ajándékozta meg és mindazzal, ami az élethez tartozik. Ez pedig jogot jelent a teljes életre, a földi jólétre és az üdvösségre.

Az emberi jogok kérdése nagy szerepet játszott az EVT és a felekezeti egyházi világszervezetek tevékenységében. Az EVT kezdetben a lelkiismereti és vallásszabadságra fektette a hangsúlyt, később azonban az emberi jogok egész körét felvállalta: az emberhez méltó élet, kulturális identitás, népek önrendelkezése, a közösség életében való egyenlő részvétel, vélemény szabadság, az emberi személy méltóságának jogát.

A római katolikus egyházban ez a témakör az 1960-as évektől került az érdeklődés előterébe; az emberi jogok, mint Isten ajándékai és parancsai kaptak szentesítést.

A könyv második részében a szerző az emberi jogok alapját a nem-keresztény vallásokban kutatja. Megállapítja, hogy a kereszténység mellett a judaizmus, buddhizmus, hinduizmus, konfucianizmus, iszlám, vala-

mint az afrikai és ázsiai bennszülött vallások elvileg elismerik az emberi jogok egyetemességét, de a gyakorlatban a lelkiismereti és vallásszabadság jogát korlátozzák.

„Hit az emberi jogokban“ című harmadik rész a könyv konklúzióit összegezi. Traer reálisan látja, hogy a tudomány és technika fejlődésével nem járt együtt az emberi méltóság és az emberi jogok ugyanilyen fejlődése. Soha annyi és oly súlyos sérelmek nem érték az emberi jogokat és emberi méltóságot, mint századunkban. A vallási közösségek úgy a múltban, mint a jelenben sokszor vétkeztek az emberi jogok, közelebből a lelkiismereti és vallásszabadság területén. Mindez könnyen oda vezethet, hogy fél szívvel vagy magunk sem bízva benne, vegyük fel a küzdelmet az emberi jogokért. A szerző ennek ellenére állítja, hogy igenis, van értelme a közös emberi fáradozásnak, más-más vallásos vagy világnézeti meggyőződés alapján is, de együtt küzdve a teljes emberiségért. A mai idők jogtalanságai és igazságtalanságai ellenére, vallja Robert Traer, hogy az emberi jogokban való hit azonosítható az Istenben való hittel. Ez az ő hitvallása. Az értékes könyvet olvasóink figyelmébe ajánljuk.

(— —)

Martin Palmer: *Hoping for a Future (A jövő reménysége)*. The Essex Hall Lecture, 1990. Published by the Unitarian Information the Departement of the General Assembly of Unitarian and Free Christian Churches. London, 1990.

Az „Essex Hall“ előadások tartását 1892-ben kezdeményezték, amely azóta az angol unitárius egyház évi főtanácsi gyűlésének kiemelkedő eseményei közé tartoznak. A jelenlegi előadás 1990. április 8-án hangzott el Readingben.

Az előadó, Martin Palmer 1953-ban született Bristolban. Egyetemi tanulmányai előtt a Hongkong-i kínai gyermekotthonban dolgozott önkéntes munkásként. Teológiai tanulmányait a Cambridge-i egyetemen végezte, miután a Salford-i vallás és nevelési központ igazgatója lett. 1983-ban megalapítja az első nemzetközi vallásközi tanácsadás központját, ICOREC néven (International Consultancy On Religion, Education and Culture).

Az előadásban az emberi gondolkodásnak és életvitelnek a jövő iránti viszonyulását teszi a vizsgálat tárgyává. A jövő-értelmezés két modelljét mutatja be: lineáris és körkörös modellek.

Véleménye szerint a kereszténység a jövő iránti viszonyulásában a lineáris vonalon halad, A-tól indul el és a Z-ig tart. Ebben az értelmezésben két feszültséget tartott fenn: utopisztikus és apokaliptikus felfogásban.

Az utopisztikus felfogás abból a hitből táplálkozik, hogy Isten új társadalmat fog teremteni. Az ószövetségi próféták utopisztikus kátomá-

sokkal vannak tele: minden nép a Sionra jön, a bárány együtt fekszik az oroszlánnal, a kardokból ekevasakat kovácsolnak. Amikor Jahve királysága eljön, jóság és béke fog uralomra jutni; a szenvedés eltűnik és minden jó fog bekövetkezni. Az Újszövetségben ez a gondolat hasonlóképpen kifejezésre jut. Jézus Istenországát jött prédikálni, kibékítést hozott. A tökéletes társadalom az, amelyben egyik ember gondoskodik a másokról, amint az a Mt 25,31—46-ban kifejezésre jut. Jézus életében megmutatta a szeretet mélységét, a részvét reménységét és a megváltozott ember életét.

Az őskeresztény egyház minden napon várta az ószövetségi látomás és az újszövetségi Istenországa eljövételét. A megtérések kezdeti erőssége abból a hitből táplálkozott, hogy a megtért részese lehet a dicsőséges jövőnek, egyszerűbben az Édenszerű életnek. Istenországa földi megvalósulásának reménysége a Jelenések könyvében éri el a csúcspontját. (21, 1—5).

A nyugati társadalmakra ez a szemlélet rányomta bélyegét. A boldogság és jólét mítosza (Éden) a fogyasztó társadalom hajtóereje lett.

Az apokaliptikus szemlélet az utopisztikus szemléletből indul ki. Az utopisztikus szemlélet: öröm, béke, megelégedettség, remény nem elszigetelt fogalmak a Bibliában. Együtt léteznek, koexistenciában vannak a végidővel, az ítélet napjával, a világ végével. A győzelmes jövő reménységét az ószövetségi próféták szembeállítják a rettenetes megsemmisüléssel. Az Újszövetség egy küzdelmes dráma a teremtő (utopisztikus) és a megsemmisítő (apokaliptikus) felfogás között. A Mk 13. fejezetében Jézus figyelmeztető szavait halljuk arról, hogy milyen a vég (13,7—8; 17—20; 24—25). Tulajdonképpen a Jelenések könyve az, amely a jövő iránti rettegésünket elültette.

A keleti vallások és kultúrák jövő iránti szemlélete körkörös (buddhizmus, jainizmus, hinduizmus, szikhizmus). Itt nincs kezdet és vég, mint a lineáris szemléletnél. Ehelyett életkörforgás van, amelynek nincs kezdete és vége. Ebben az időmodellben minden mostani cselekedet a múltnak része és egyben a jövő alakítása. Semmi sem vész el, pusztul el, csak állandó átalakulásban van.

Éppen azért, mert az élet körforgás és az ember áthalad az élet sok formáján és alakján, nincs egy megkülönböztető szemlélet a magasabb és alacsonyabbrendű teremtmények között, mindenik ugyanazzal a lélekkel van eltöltve. Pl. a Bhagavad Gita könyve szerint „A bölcs ember egyenlőnek nézi a tanult papot, az elefántot, a kutyát és a kiközsített személyt“.

Martin Palmer felfogása az, hogy a jövőtől nem kell félni, rettegni, de elbizakodottak nem lehetünk. Szilárd meggyőződése az, hogy igenis ennek a világnak van jövője. Jövő-szemléletünkben érdemes elgondolkodni a szerző megállapításain.

Dr. Rezi Elek

XCVII • Cluj • 1991/3

## CUPRINSUL • CONTENTS

## STUDII • STUDIES

Arthur Long: „Iubește-l...” • „You Should Love“ . . . . .	153
Dr. Elek Rezi: Innoirea spirituală a tineretului unitarian • The Spiritual Renewal of the Unitarian Youth . . . . .	156
Ferenc Szász: Legătura cu religia noastră • The Bounding to our Religion .	160
Matthias Török: Legătura cu poporul și pământul nostru natal • The Bounding to our People and to our Homeland . . . . .	166
Enő László Vargha: Curente psihologice de inspirație existențialistă • The Existential Trends of Psychology . . . . .	168
Dr. Aranka Rend: Bolile „civilizației” • „Civilisation“'s Diseases . . . . .	176
Károly Egyed: Elek Jakab, istoricul Clujului • Elek Jakab the Historian of Kolozsvar . . . . .	182
János Gyöngyössi: Cetatea-biserică unitariană din Arcuș • The Church Castle of Arkos . . . . .	189
Samuel Szabó: Placa comemorativă a lui Mózes Székely din Brașov • The History of the Mózes Székely Memorial in Brassó . . . . .	197
Ludolf Adorjáni (pregătit sub tipar): Inventarul parohiilor din protopo- piatul Cristur din ultima treime a secolului al XVIII-lea (Partea VI) • The Inventory of the Parishes of the Keresztur District from the Last Third Part of the XVIIIth Century (6th Part) . . . . .	199

## LUCRĂRI OMILETICE • SERMONS

János Keresztes: Să nu vă temeți! • Don't Be Afraid! . . . . .	214
Attila Kovács: Moștenirea risipită • The Spoiled Heritage . . . . .	216
Cu conștiință vie • With Living Conscience . . . . .	218
Mózes Nyitrai: Dăruirea perfectă • The Perfect Sacrifice . . . . .	220
Pierre Jean Ruff: Vestire • Message . . . . .	223
Dr. Lajos Kovács: Dezvelirea bustului Kriza János • Unveiling the Statue of Kriza János . . . . .	225
ACTUALITATEA BISERICESCĂ — ȘTIRI • CHURCH LIFE — NEWS . . . . .	228
RECENZII • BOOK REVIEWS . . . . .	234

Colectivul de redacție — Editors

Președintele și redactor responsabil: Dr. Lajos Kovács episcop. Membrii: dr. János Erdő (redactor responsabil adjunct), Dr. Árpád Szabó și Dezső Szabó (redactori), György András, Lőrinc Mikó, Dr. Elek Rezi și Ferenc Szász. Redacție • Editorial  
Office: 3400 Cluj, B-dul 22 Decembrie nr. 9. Romania Telefon: 11 52 71.

